

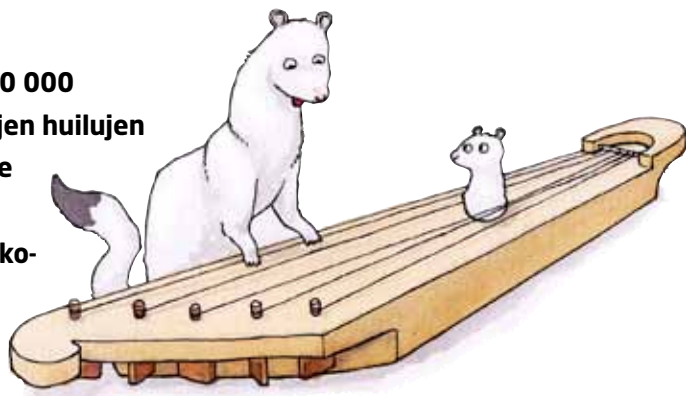
Mistä on musiikki tehty?

Musiikin teoriaa harrastajille ja kiinnostuneille kuuntelijoille

Teksti: Roope Aarnio
Piirros: Veera Juutinen

Inspiraatiota pentatoniikasta

Vanhimmat esihistorialliset instrumenttilöydökset ovat yli 40 000 vuoden takaa. Saksasta löytyneiden mammutinluusta tehtyjen huilujen rekonstruktiot paljastivat tutun sävelikön, jolla jo esi-isämme aikoinaan musisoivat. Pentatoninen asteikko on säilyttänyt elinvoimansa meidän päiviimme saakka. Pentatonisia asteikkoja esiintyy yhä kaikkialla. Suuri osa kevyen musiikin melodioista sisältää pentatoniikkaa. Sävelikkö on meille tuttu esimerkiksi lauluista Kanootin kapean ja Tom Dooley.

Duuri- ja mollipentatonisella asteikolla on helppo musisoida yhdessä, luoda riffejä ja improvisoida sooloja. Se on yksinkertainen ja erittäin käytökelpoinen työkalu, joka kannattaa ottaa haltuun. Muunnettuja pentatonisia sävelikköjä taas on hauska käyttää erilaisten tunnelmien luomiseen tai inspiraationa säveltämiseen.

Suomalaisessa kansanmusiikissa harvemmin esiintyy pentatonista asteikkoa sellaisenaan. Kalevalaisessa perinteessä pentakordi (asteikon viisi ensimmäistä säveltä (1,2,b3,4,5, esim. nuku nuku nurmilintu) on valta-asemassa. Pelimannimusiikissa on usein kaikki diatonisen asteikon sävelet käytössä, kromaattisine muunnosävelineen. Mutta esimerkiksi paimensoitteissa ja saamelaiden joiku-perinteessä pentatoniikka esiintyy enemmän.

Pentatonisella asteikolla tarkoitetaan sävelikköä, jossa on vain viisi säveltä yhden oktaavin sisällä. Voidaan myös ajatella että "tavallisesta" 7-sävelisestä asteikosta jätetään kaksi säveltä pois (duurissa 4. ja 7. sävel, mollissa 2. ja 6.). Yleensä pentatonisena asteikkona pidetään puhtaista kvintti-intervalleista muodostettua sävelikköä, jolloin viisi toisistaan puhtaasta kvintin päässä olevaa säveltä sijoitetaan samaan oktaaviaan. (esim. c-g-d-a-e -> c-d-e-g-a). Tästä syntyy duuripentatoninen asteikko (1,2,3,5,6), jossa ei ole lainkaan puolissävelaskeleita, eikä voimakkaita dissonansseja. Sävelikkö koostuu ainoastaan kokosävelaskeleista ja pienistä tersseistä. Jos saman duuripentatonisen viimeinen sävel (6.) valitaan pohjasäveleksi saadaan mol-

lipentatoninen asteikko (1.b3.4.5.b7, esim. a-c-d-e-g). Nämä molemmat asteikot saa transponoituna soitettua pelkillä pianon mustilla koskettimilla. Sävelikkö on sama pentatoninen, tällöin tosin Gb-duurissa tai Eb-mollissa. Myös muita sävelasteita, kuin 1. tai 6., on mahdollista käyttää pohjasävelinä, ikäänkuin pentatonisen moodeina.

Duuri- ja mollipentatonista asteikkoa voi myös ajatella ikään kuin kahtena eri kanta-asteikkona, rakenteina, joita voi muokata. Kun sävelikön perussävelen ja kvintin pitää paikallaan, kaikkia muita säveliä voi muuntaa korkeiksi tai mataliksi, kuten aiemmin esittelin moodeista kertovassa artikkelissa. Näin saadaan aikaan lisää eri kulttuureissa käytettyjä pentatonisia sävelikköjä. Esimerkiksi duuripentatoninen rakenne molliksi muutettuna on C,D,Eb,G,Ab (1,2,b3,5,b6). Kyseinen asteikko on yleinen mm. etiopialaisessa masinkomusiikissa (Tizita Minor). Sama sävelikkö on tuttu myös japanilaisesta Sakura -melodiasta (Hirajoshi- tai In-asteikko). Myös mollipentatoninen asteikko duurina C,E,F,G,H (1,3,4,5,7) luo jännän sävyn.

Duuri- tai mollipentatoniselle rakenteelle pohjautuvia muunnosävelikköjä on hauska tutkia. Suosittelemme kuluttamaan paljon aikaa eri pentatonisten parissa. Tutustu edellisten lisäksi vaikka näihin, ja keksi itse lisää:

- 1, 3, #4, 5, b7
- 1, b3, #4, 5, 7
- 1, 2, 3, 5, b6,
- 1, b2, 4, 5, b6
- 1, b2, 4, 5, b7

Diagram illustrating pentatonic scales and their variations on a piano keyboard.

Gb-duuri pentatoninen (1. 2. 2. 5. 6. / 1. b3. 4. 5. b7.)

Eb-molli pentatoninen (1. b3. 4. 5. b7.)

C-duuri pentatoninen (1. 2. 2. 5. 6.)

A-molli pentatoninen (1. b3. 4. 5. b7.)

C, Eb, F, G, Bb

C-molli pentatoninen (1. 4. 5.)

Duuripentatoninen ja sen muunnokset

Mollipentatoninen ja sen muunnokset

C-pentatoninen (1 2 3 5 6)

Am-pentatoninen (1 b3 4 5 b7)

Cm-pentatoninen

Duuripentatoninen rakenne (1 2 3 5 6)

Mollipentatoninen rakenne (1 b3 4 5 b7)

Duuripentatoninen rakenne mollina (1 2 b3 5 b6)

Mollipentatoninen rakenne duurina (1 3 4 5 7)